

ӘӨК 821.512.122. 09.01

САРЫАРҚА ТОПОНИМИЯСЫНЫҢ ЖЕР БЕТІНДЕГІ КӨРІНІСІ

Геогр. ғылымд. канд. Қ.Т.Сапаров

Мақалада Сарыарқадағы жер бедерін айқындайтын топонимдері талданған. Географиялық атауларға авторлық көзқарас тұрғысынан түсінік берілген.

Шығыс Қазақстан облысының жер бедерінің өзіндік ерекшеліктері бар. Ол біртұтас төрт геоморфологиялық ауданға (Қазақтың ұсақ шоқыларының (Сарыарқа) шығыс бөлігі, Батыс Алтай, Оңтүстік Алтай (Қалба жотасы), Сауыр-Тарбағатай) бөлінеді. Ішкі күштердің әсерінен аумақтың кейбір бөліктері көтеріліп, кейбір жерлері төмен түскен. Сондықтан көтерілген аудандарда әсіресе (Шығыс, Оңтүстік – шығыс бөлігі) биік таулары пайда болған. Бұл құбылыстың үздіксіз жүруіне байланысты, пайда болған таулар бұзылып, тегістелген, ал жекелеген бөліктерде қайтадан тау түзілу үрдісінен қазіргі таулар жүйесі пайда болды [1]. Қазақтың ұсақ шоқылары (Сарыарқа) аумақтардың оңтүстік – батыс, батыс бөлігін алып жатыр.

Сарыарқа жері сөз болса, көз алдымызға мидай жазық дала, төбелі шоқылары, аласа тауларымен ерекшеленген шежірелі Ұлытау, Қарқаралы, табиғаты өлеңдерде жырланған Көкшетау, Баянаула елестейді. Павлодар облысының оңтүстік-батыс бөлігі аласа таулы, ұсақ шоқылы төбелермен ажыратылатын Баянаула, Қызылтау таулары Қазақстанның ең ірі орографиялық нысаны Сарыарқаға сұғына еніп жатыр [2].

Арқаның шығыстағы шекарасы Балқаш көлінің солтүстік шығыс шетінен Шаған, Аягөз өзендерінің және **Ханшыңғыс, Шыңғыстау** жоталарына дейін, батыстан шығысқа қарай 1200 км-ге созылып жатыр. Ені батысында 900 км, шығысында 400 км. Ауданы 1 млн. шаршы шақырымға жуық. Қарағанды, Ақмола облыстарымен бірге Павлодар, Шығыс Қазақстан облыстарының аздаған бөлігін қамтиды. Ұлан-байтақ қыратты жазық дала мағынасына саяды [3].

Сарыарқаның көне, яғни ортағасырлық формасы **Арқа** екенін тарихи деректер дәлелдеп отыр. Сарыарқа даласы ежелден мал шаруашылығымен айналысуға қолайлы, құтты жер болған. «Сарыарқа, жұттың емес, құттың жері» деп бекер айтылмаған. С. Мұқановтың «Халық

мұрасы» кітабында: «Қазақ даласының батысында Мұғалжар тауынан басталып, Сары Арқаны қуалай отырып, аяғы Батыс Сібірге тірелетін кең өлкеде жылқы малы көп өсірілген» деген деректерді кездестіруге болады. «Арқа» сөзі орографиялық термин ретінде, одан кейін топоним ретінде өте ертеде пайда болған. Парсы тілінде жазылған (XV ғасыр) «Түркілер шежіресі» (шадж-арат ал-атрак) деген еңбекте «Арқа Дешті Қыпшақ елінде» деген сөздер кездеседі [4]. Қазақтың көне Арқасы шығыста Тарбағатай Алтай сілемдерінен бастап, батыстағы Оңтүстік Орал, Ор өзені, Мұғалжар жотасына дейінгі, Құрбанғали Халид «Таурих-и-Хамса и Шархи» (шығыстың бес қаласының тарихы. Қазан, 1910 ж.) сөзімен айтсақ ұзындығы 2500 км-ден астам ұланғайыр аймақты құрап, Оңтүстік Арқа, Солтүстік Арқа,сонымен қатар олар өзара тау елі және ой елі деп те аталады [5]. Кейбір деректерде тіпті көне Арқа жайық пен Еділ атыраптарына жеткен дейді,бірақ бұл кейінірек қолданылған жалпылама ұғымға саяды. Құрбанғали Халидтің еңбегінде Ор Арқаның ең батыстағы өзені деп көрсетіледі [6]. Сонымен қатар Үлкен Арқаның өзі «Оң Арқа» «Сол Арқа» деген пікірлер де тарихи деректерде көрініс тапқан. Кейде «Арқа» атауының тарихи мәні – «артымыздағы ел», арт жақта орналасқан жұрт мағынасында айтылады. «Арқа» тұлғасы түркі-монғол, тунгус-маньчжур тобындағы тілдерде солтүстік, батыс ұғымын қалыптастырады [7].

Қазақтың «**Арқа (Сарыарқа)**» ұғымы геологиялық немесе географиялық тәртіпке негізделмеген, ежелден қоныс тепкен көшпелілердің бағдарлау нәтижесінде қалыптасқан тарихи ұғым ретінде қарастыруды жөн көрдік. Геолог Г.Ц. Медоев «Арқа» атауы «тау», «жота» деген түсініктен шыққан деп пайымдап, бұған Қазақтың қатпарлы өлкесімен шектелген аласа таулы аймақты (Орталық Қазақстан бөлігі) жатқызады және оған Бетпақдала Солтүстіктегі орманды далалы өлкелер (Батыс Сібір ойпаты) мен Торғай өңірі (Торғай қыраты) кірмейді деп қорытындыға келеді [8]. Бұл өте қате пікір еді. А.Н. Кононов қырғыздармен қарақалпақтарда «Арқа» тұлғасы солтүстік мағынасында айтылады деп жазса [7], Ғ. Қоңқашпаев «жота түріндегі белгілі бір бағытта созылып жатқан ірі қырат, Орталық Қазақстанда суайрық ретінде» айтылады деп түсінік берген [9].

Н. Баяндин «**Сарыарқа**» деп аталатын арнайы мақаласында: «аумақтың жер көлемі өте үлкен, Республика жерінің үштен бірін алып жатыр. Халықтың тауып қойған бұл атауының географиялық үлкен мәні бар, бір шеті Оралға, екінші шеті жоталанып, дөңестеніп, Солтүстікке

Батыс Сібір, оңтүстікте Балқаш-Алакөл ойпатына қарай бірте-бірте аласара береді» – деп жазады [10]. Е. Қойшыбаевтың пікірінше Сарыарқа сөзі «кең жон», жалпақ үстірт, шексіз қырқа мағынасында айтылады [11]. «Сарыарқа» топонимі А.С. Омарбекованың ғылыми-зерттеу жұмысында былай сипатталады: Ұлытау-Торғай аймағы халықта «**Сарыарқа**», «**Арқа**» деп аталатын кеңістіктің батысында орналасқан. Бұл географиялық өңір Балқаштың солтүстігінен меридиан бағытымен Орталық және Қазақстанның Солтүстік бөлігін, оның шекарасы Батыс-Сібір жазығымен шектесіп жатыр. Қазақтың қатпарлы елі немесе Сарыарқа Торғай үстіртінен Тарбағатай таулы қыраты және Зайсан ойысына дейін созылып жатыр деп жазады [12]. Алып жонның өзендері екі жаққа ағады солтүстік қапталынан төгіле аққан *Шар, Шаған, Ащысу, Түндік, Жарлы, Талды, Өлеңті, Шідерті, Сілеті, Есіл, Нұра, Құланөтпес, Терісаққан* сияқты арналы өзендер маңдайын солтүстікке қаратқан. Ал енді осы өзендермен бастауы бір шыққан жері ортақ *Аягөз, Бақанас, Тоқырауын, Былқылдақ, Қаратал, Қаршығалы, Жіңішке, Жәмиі, Мойынты, Сарысу, Сарыкеңгір, Қаракеңгір* сияқты жылғасы мол, суы тұщы өзендер кереғар бағытта, оңтүстікке қарай жамырай ағып жатыр. Арқа тауларында мүжілген жартастар мен қарайған құз қияларына дейін қатпар – қатпар қызғылт сары құм қайрақты тасты келеді [13].

Сарыарқаның алып жон, суайрығы екені алғаш рет географиялық картаға XVIII ғасырда түсті. Ресей империясы шығысқа қанат жаюына байланысты Сібір арқылы қазақ даласына да көңіл бөліп, деректер жинай бастады. 1697 жылы 14 ақпанда Тобыл қаласының воеводасына жолданған патша грамотасында қазақ ордасына бойлай кіретін және одан әрі Хиуа мен Бұхараға дейін баратын жолды анықтап, толық «Сызба» сызу тапсырылды. Осы нұсқаудың негізінде 1697 жылы Тобыл қаласының тұрғыны «бояр ұлы» Семен Ремезов «Бүкіл сусыз, жолсыз, тастақ даланың сызбасы» деген атпен алғаш қазақ даласының картасын сызып шықты. Бұл еңбек кейін 1812 жылы «Сібірдің сызба кітабы» атты атласты шығаруға пайдаланылды.

С. Ремезовтың сызба-картасында шығысында Сауыр, Тарбағатай таулары мен батысында Торғай ойпатына дейінгі аралықта созылып жатқан Сарыарқаның алып жоны «Арқа» деп көрсетілген. Сондай-ақ, Сарыарқаның Торғай, Есіл, Ертіс, Сарысу сияқты арналы өзендері де біршама дәлберілген [14]. Кезінде Л.Н. Гумилев жазған «Дешті Қыпшақ» тұсында қолданылған «**Арқа**» ұғымы ұшы-қиырсыз байтақ дала

мағынасын қалыптастырса, «сары», «кең жон» жалпақ үстірт, (түске байланысты емес) мағынасы негізінде қалыптасқан атау деп білеміз. Байтақ дала өзінің географиялық орналасуымен ғана Қазақстанның барлық өңірімен жалғасып жатқан жоқ, оның шежірелі тарихы да төңірегіне сұғына сабақтасып жатыр.

Бұл жерлер көбінесе жазықты, белесті, қыратты, дөңесті, ойпатты сай-салалы болып келеді. Кең жазықтардың ортасында онша биік емес таулар бой көтерген. Солардың бірі солтүстік батыстан, оңтүстік шығысқа қарай кең көлемді жерді алып, созылып жатқан Шыңғыс тауы [15].

Далалық өңірден Шыңғысқа қарай бет алғанда бір белестен екінші белеске иек артып, көгілдір сағымға оранып, қасқайып жатқан қара жол үнемі биікке сүйрейтін тәрізді. Қарауыл ауылына жақындағанда көрінетін алғашқы белес Күшікбай асуы. Аңыз бен жырға толы Абай елінің тарихы осы жерден басталады. Сарыарқаның солтүстік – шығысындағы Шыңғыстау, оңтүстік шығыстан, солтүстік батысқа қарай 200 км жерге созылып, өз маңайындағы жерлерден 500-600 м биік тұр. Аумақтың орталық бөлігін қатпарлы орқаш таулар алып жатыр. **Шыңғыстау** (Наймантау) жотасын (1120 м) Сарыарқа төрінде орналасқан Шыңғыс жалғызсырамасын дегендей, табиғат оның солтүстік –батысында **Ханшыңғыс** – 1152 м, **Қосбастау** – 1077 м, ал оңтүстік шығысында **Ақшатау** (1305 м) әдейі апарып орналастырғандай көрінеді. Бұл тау жоталарының арасында **Сарышоқы** (1076 м), **Бұғылы** (1061м), **Жұмак** (1149 м), **Қоңыр-Сандықтас** (1102 м) таулары орналасқан [1]. Аталмыш таулардың жер бедері бір-біріне қатты ұқсайды. Жота құрылыстары негізінен ассиметриялы болып келеді. Солтүстік – шығысы тік және өте қатты тілімденген, ал оңтүстік – батыс бөлігі жатық ыңғайлы, сатылы көрініске ие. Ханшыңғыс пен Шыңғыстаудың арасында ұзындығы 130...150 км, ені 30...50 км жерді *Шыңғыс даласы* алып жатыр. Ал Дағандалы мен Шұбар төбе аңғарлары құнарлы, әрі біршама тегіс болып келеді. **Ақшатау** жотасы облыстың оңтүстік- батысына қарай біртіндеп сатылай төмендеп, өзен аңғарлары тілімденіп, солтүстігінде **Үлкен Күйкентай** (836 м), **Қараүңгір** (865 м) таулары мен оңтүстік батысында **Қотанеміл** (1089 м), батысында **Жорға** (1084 м) тауларына жалғасады. Шыңғыстаудан солтүстік батысқа және солтүстік – шығысқа қарай **Дегелең** (Доғалаң -1085 м), **Мыржық** (970 м), **Абралы** (1299 м), **Ақшоқы** (641 м), **Арқат** (901 м), **Арқалық** (494 м), **Делбегетей** (730 м), **Семейтау** (606 м) секілді аласа таулар орналасқан. Шыңғыстаудан шығысқа қарай

Шар және Көкпекті өзендерінің алабында *Шар-Көкпекті ұсақ шоқылығы* созылып орналасқан. Қатты тілімденген қыраттар жайпақ беткейлері мен кең ойыстары жер бедерінің ерекшелігін анықтайды. Абсолюттік биіктігі 400...800 м келетін аласа шоқылы тауларға *Қаратөбе, Қаратақыр, Қонсор, Суықбұлақ* т.б. жатады. Тек қана жеке шоқыларымен ерекшеленіп тұратын таулар: **Ақдiңгек** (1004 м), **Аршалы** (1155 м), **Еңірекей** (1008 м), **Көлқайнар** (928 м), **Қарақойтас** (1100 м), **Қаражал** (1144 м), **Нарбота** (1056 м), **Сағымжол** (1215 м) ерекше көрініс тапқан. Шар-Көкпекті ұсақ шоқылығы солтүстік-шығысында *Қалба* қыратымен, оңтүстік-шығысында *Жайсан* қазаншұңқырымен шектесіп жатыр [16].

Жазықтық ландшафты жер бедері өзінің ерекшелігімен көз тартады. Сыртқы және ішкі күштердің әсерінен таңғаларлық үлгідегі жартастар, жақпарлы таулар, үңгірлер *«Қоңыр әулие, Үңгіртас»* пайда болған. Қасқабұлақ жотасынан солтүстік-батыста *Шолтан биігі*, Шыңғыс жақ бетте *Ералы жазығы* көсіліп жатыр. Ералы жазығының екінші шеті Кіші және Үлкен Ақшоқыға тіреледі. Қасқабұлақ жотасынан шығыста *Байғабыл, Аралтөбе, Бөрлінің* жоталары көрінсе, оңтүстік-шығысқа қарай Арқат таулары орналасқан. Шығысын Шет, батысын Шаған өзендері кесіп өтетін Шыңғыстаудың бауырынан басқа да кішігірім өзендер *Қос, Бұзау, Құндызды, Мұқыр, Тақыр, Қарауыл, Бөкениі, Көлденең, Қаражармас* т.б. өзендер ағып шығып, кең шалғындарға сіңіп құрғап кетеді [1].

Абралы тауларының (1299м) шығысы мен түстігін *Шыңғыстау, Қалмақ Емел, Өгізтау, Жорға, Темірші, Қарқаралы* таулары көмкеріп жатса, терістігінде *Баянаула (Қызылтау), Мыржық, Жалғызтау, Дегелең (Дозалаң)* тауларымен санқилы биік шоқы, адыр, жазықты қамтиды. Абыралының бүгінгі *«Қайнар»* деп аталатын орталығын да үш тау орналасқан. **«Жаксы Абралыны»** жергілікті халық Қобыланды тауы деп те атайды. Батырдың *«Тайбурыл»* тұлпарының ізі деп есептелінетін ат тұяғы тасқа қашалғандай белгілері бар. *«Сөрелі»*, Жерадыр бұйратына оңтүстік шығыс бетте көлденең көсілген Көкшетау жүйесі, сол жақта көлбеу көгілдір мейзек, қарсы да оқшау биік. *Тұлпар биігі* алыстан көз тартып, осы өңірдің еркесіндей асқақ *«Қалмақтас»* деп аталатын *Сөрелі жазығында* белгі, әр тұстағы қорымда туған ерекше айғақ айтқандай *«Қалмақтастың қара жолы»* тура Аягөзге жеткізеді. Оны ертеде Қызылжар, Ақмола, Сергиополь (Аягөз) жолы деп атаған. Абыралы (Абырәли) атауын жергілікті халық жоңғар шапқыншылығында жекпе-жек ұрыста қаза болған Қалмақ (Абыр), Қазақ (Әли) батырлардың есімімен байланыстырады [17]. **Жаксы Абралы** және **Жаман Абралы** таулары бар.

Үлкен Сарымбет тауларының шығысында (Семей қ.э.) жатқан Жақсы Абралы Жаман Абралыдан биігірек, табиғи ерекшелігіне (Жаман сөзі кіші мәніндегі атау) байланысты анықтауыштар арқылы ажыратылады.

Босаға тауынан әрі қарай Дегелең тауының төбесі көріне бастайды. Дегелең табиғаты бай, қалың ағаш, мол сулы бұлақтары бар жердің бірі еді. Таудың оңтүстік батысында 50 жылдай 338 рет атом, сутегі бомбаларының (жер асты, үсті) сынағы өткізіліп, аумақтың табиғат жағдайларын өзгертіп, құлазыған далаларға айналдырды. Үлкен және Кіші Дегелең ортасындағы Әулие асуы – Еуразияның дәл кіндік ортасын көрсетіп тұр [17]. Дегелең оронимі атауын Е.Қойшыбаев көне түркі тілінде деге («теке») және иелең (қылаң-қараң) сөздерінен құралған атау (теке қаптаған жер) мағынасында қарастырады [11]. Біздің пікірімізше дөңгелене келген Доғалаң (доға тәріздес) тау атауы біртіндеп *дегелең* сөзіне ауысқан сыңайлы. Жер бедерінің көрінісін нақты анықтайтын атау деп білеміз. Шекаралас жатқан Қарағанды облысы аумағында **Үлкен Доғалаң**, **Кіші Доғалаң** тау атаулары бар [16]. Таулы массивтер гранитті, кварц, порфиритті, тақтатаас, бағалы тастармен ерекшеленетін **Қызылтау** (720 м), **Қоңыртау** (237 м), **Сарытау** (641 м), **Ақтау** (657 м), т.б. атауға болады. Ақсан атауының баламасы географиялық картада дұрыс берілмеген, нақты атауы **Ақсаң** – «саң» қалмақша «шың» деген мағынаны білдіреді. Сонда **Ақсаң** деген сөз, **Ақ шың** мағынасында айтылады. Тау – шоқыларының санын білдіретін **Қостау** (684 м), **Төрттау**, **Бестау** (327 м), шаруашылыққа қолайлылық дәрежесі қазақ атауларында «*жақсы*», географиялық нысанның табиғи қолайсыздығын білдіретін «*жаман*» сияқты анықтауыштар арқылы ажыратылады. Баянауланың негізгі тау жоталары *Ақбеттау*, *Жақсыаула*, *Жаманаула* деген 3 бөліктен тұрады. Тау өлкесі биік өркешті келген жоталардан, өзекті сайлармен бөлінген тау блоктарына және жоталарға қосарлана біткен жеке тау шоқыларынан құралады. Тау басының ең биіктері: **Ақбет** тауы – 1027 м, **Өгелен** тауы – 969 м, **Шибет** тауы – 728 м, **Жасыбай** – 804 м, **Сарытау** – 747 м, Жақсыаулаға кіреді. Ш.Уәлиханов көшпелі қырғыздар (қазақтар) туралы: Баянауыл (бұрмаланған атау, нақты тарихи атауы – **Баянаула**; монғ. **Баян-ола**) – берекелі тау мағынада айтылады. **Баянаула** жүйесінде орналасқан **Жаманаула** керісінше, жалаңаш шоқылы тау (монғ. Баинола) «**Баян**» -бай, «**Ола**» -тау, көрікті, бай тау мағынасында қарастырады [18].

Баянаула (Жақсыаула) Жаманаулаға қарағанда жайылымы құнарлы, суы мол көрікті табиғатымен ерекшеленеді. Баянауланың батыс

бөлігінде оқшау жатқан биіктіктері 500...600 м болатын төбелі - шоқылар Жаманаула тауларына жатады. **Жақсы Сарытау** – 757 м, **Жақсы-Шорабай** – 441 м., **Жаман** сөзі арқылы **Жамантау** – 421 м, **Жаман-Сарытау** – 784 м, **Жаман-Бөгенбай** – 475 м, **Жаман-Далба** – 758 м, т.б. атаулар жер бетінің морфологиялық сипатын, ландшафтты ерекшеліктерін сипаттайды. **Құлынды** жазығының бір бөлігі **Ертіс** маңы жазығының маңында жондар мен далалар, жалдар ерекше көрініске ие. Семей өңіріне жақын жатқан **Белағаш** даласы (402 м), **Балапан** жоны (310 м) және солтүстік шығысқа қарай **Әли** даласы (254 м) қарай төмендей береді. Шығыс Қазақстан облысының аумағы Құлынды даласы және Ертіс маңы жазығы арқылы Павлодар облысының аумағымен шектесіп жатыр [17].

Сарыарқа және **Батыс Сібір** жазығына бастыра еніп жатқан **Құлынды, Бараба, Ертіс** маңы жазықтарының жер бедері де алуан түрлі болып келеді. Екі геоморфологиялық облыстың түйіскен жерінде қалыптасқан жер бедері, әртүрлі пішіндерімен ерекшеленіп, орографиялық бірліктерге жіктелуге себепші болған. Аласа таулы, төбелі бөлігі миллиондаған жылдар аралығында ішкі және сыртқы үрдістер әрекетінен бұзылып, қазіргі жер бедерінің пішінін қалыптастырды. Мұнда жеке жоталар, тау аралық ойыстар, жер бедерінің басқа да пішіндері өзара үйлесім тапқан сынайлы. Ертістің сол жағалауы көтеріңкілеу төбелі – жазықты болып келеді [2]. Дала зонасын кесіп өтетін Ертіс өзенінің жайылмасында далалық өңірдің топонимиясын айғақтайтын орографиялық терминдер жиі кездеседі.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Баяндин Н. Сарыарқа // Білім және еңбек. №1, 1984, 8 б.
2. Валиханов Ч.Ч. Собрание сочинений. В 5 т. Алма-Ата: Киргизское радословие. Т.І. 1961-1972, С. 203-219.
3. Жеріңнің аты-Елімнің хаты.Энциклопедиялық анықтамалық. Алматы: «Аруана Ltd» ЖШС, 2006. – 808 б.
4. Кармышева Б.Х., Кармышева Дж.Х. Что такое Арка-юрт? (к истории исторической географии Казахстана): Ономастика Востока. – М. : 1980, 111 с.
5. Керімбаев Е. Атаулар сыры. Алматы: «Қазақстан», 1984, 119 б.
6. Конкашпаев Г.К. Казахские народные географические термины // Изв. АН Каз.ССР, серия географическая. Вып.3, Алма-Ата, 1951, С. 3-47.
7. Кононов А.Н. Способы и термины определения стран света у Тюркских народов // Тюркологический сборник 1974. – М.: 1978. – С. 72-89.

8. Қойшыбаев Е. Қазақстанның жер-су аттары сөздігі. – Алматы, 1985, 256 б.
9. Лебедев Д.М. География в России XVIII века. – М.-Л. :1942. – 340 с.
10. Медоев Г.Ц. Сары-Арка (К топонимике Казахстана) // Вестник АН Каз. ССР, №1(34), 1948, 56 с.
11. Нәсенов Б. Абыралы-Сарыарқаның кіндігі. Т.1. Новосибирск, 2002. –488 б.
12. Омарбекова А.С. Социальное и природное в формировании топонимии Улытау-Торгайского региона. Автореф. дисс. канд. географ. наук.- Алматы, 1999, 28 с.
13. Сапаров Қ.Т. Павлодар облысының топонимикалық кеңістігі (Қазақтардың кеңістікті игеру тәжірибесінің жер-су атауларындағы көрінісі). Павлодар: «ЭКО», ҒӨФ, 2007. – 308 б.
14. Сәдуақасұлы Ә. Тарихыңды танып біл. Алматы: «Шартарап», 1997. – 294 б.
15. Сейдімбек А. Қазақ әлемі. Этномәдени пайымдау. Оқу құралы. – Алматы: «Санат». – 1997.– 464 б.
16. Халид Құрбанғали. Тауарих хамса: (Бес тарих) Ауд. Б. Төтенаев, А. Жолдасов. – Алматы: «Қазақстан», 1992. – 304 б.
17. Шығыс Қазақстан облысының әкімшілік- аумақтық картасы. (М-бы 1:1000 000) Алматы, «Картография» ККК, 2003.
18. Шығыс Қазақстан облысының географиясы. Семей, ПК «Семей-печать» 2000. – 136 б.

Павлодарский государственный университет им. С. Торайгырова

ОТРАЖЕНИЕ ПОВЕРХНОСТИ ЗЕМЛИ В ТОПОНИМАХ САРЫАРКИ

Канд. геогр. наук К.Т.Сапаров

В статье дан авторский взгляд на происхождение географических названий, проанализированы топонимы, определяющие орографическую особенность Сарыарки.